

УДК 377.352 : 338.48

В. В. Любарець

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ АГЕНТІВ З ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИЗМУ

Постановка проблеми в загальному вигляді. Індустрія туризму займає важливе місце в економіці більшості країн. Сьогодні кожна п'ятнадцята людина на планеті працює у сфері готельного і туристичного бізнесу. Витрати населення на туристичні послуги в ряді країн займають третє місце після витрат на харчування і житло. Туристичні послуги будуються на принципах сучасної гостинності, де ставляться певні вимоги до підготовки кадрів для сфери туризму.

Однією із проблем є низький рівень послуг через непрофесійність кадрів. Очевидним є те, що лише кваліфікований робітник з високим рівнем професіоналізму зможе бути конкурентоспроможним на туристичному ринку, здатним до активної роботи, постійного самовдосконалення, спроможним глибоко аналізувати ринкову ситуацію.

Аналіз досліджень і публікацій. На сьогодні питання розвитку туристської освіти розглянуто в працях вітчизняних вчених: визначено філософські і культурологічні аспекти професійної підготовки кадрів для сфери туризму (В. Антоненко, І. Зязюн, О. Левицька, Я. Любимий, В. Лях, В. Пазенок, Т. Пархоменко, Р. Шульман, П. Яроцький); теоретичні та методичні засади професійної підготовки фахівців для сфери туризму досліджували вітчизняні науковці (Л. Кнодель, В. Федорченко, Н. Фоменко й ін.) і російські вчені (В. Вуковлов, В. Квартальнов, А. Сесьолкін й ін.)

При безумовній важливості цих досліджень ступінь розробки проблеми формування професійної компетентності фахівців в сфері туризму є недостатнім. Вдосконалення процесу підготовки фахівців в сфері туризму вимагає створення моделі формування професійної компетентності у майбутніх агентів з організації туризму.

Метою дослідження було розробити модель формування професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму.

Виклад основного матеріалу. Модель (франц. *modele*, від лат. *modulus* – міра) – 1) зразок, примірник чого-небудь; 2) схема для пояснення якогось явища або процесу. Моделювання (від франц. *modeler* – ліпити, формувати) – метод дослідження явищ і процесів, що ґрунтується на заміні конкретного об'єкта досліджень (оригіналу) іншим, подібним до нього (моделлю) [5, с. 443].

Створення моделі – це найважливіший етап розвитку будь-якої

теорії. Модель – це не тільки формулювання знань, які вже існують у людини, але й невідомих фактів, котрі ще належить перетворити у знання, – стверджує М. Моїсєєв [3]. Тому однією з важливих задач педагогічної науки є вивчення моделей, здобуття з їх допомогою інформації, тих потенційних знань, які в них закладено. Це стосується не лише суто організаційних та математичних моделей. У педагогічній науці добре відомі вербальні моделі. Для здобуття знань з вербальних моделей фахівці використовують не математичні методи, а інші засоби пізнання – логіку, асоціації, аналогії тощо. Різноманіття цілей створення моделей та моделювання є свідченням еволюційного процесу розвитку методів пізнання.

Освітня модель відображає як елементи, так і структуру освітніх цілей, елементи та структуру навчальних планів, зміст та структуру навчальних курсів, методи тестування та оцінювання, групи студентів. При цьому дослідник відзначає як найефективніший шлях побудови освітньої моделі – через опис «граничних» моделей освітнього простору.

Отже, освітня модель у нашому розумінні – це логічна послідовна складна система відповідних елементів педагогічної освіти, що включає мету формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до застосування інформаційних технологій, зміст і результати моделювання, яке є характеристикою якості об'єкта дослідження, а моделювання трактуємо як метод пізнання, що складається з процесу створення, дослідження та використання моделей. Важливим для нашого дослідження є процес проектування етапів формування готовності майбутніх фахівців з туризму до застосування інформаційних технологій. Означена модель обіймає чотири взаємопов'язані етапи, а саме: мотиваційно-пропедевтичний, когнітивний, діяльнісний, та рефлексивний.

У науковій літературі поняття «формування» визначається дослідниками як процес розвитку та становлення особистості під впливом зовнішніх дій навчання, виховання, соціального середовища; цілеспрямований розвиток особистості чи будь-яких її сторін, якостей під впливом навчання та виховання; процес становлення людини як суб'єкта та об'єкта соціальних відносин [4, с. 169].

Процес формування професійної компетентності майбутнього агента з організації туризму розглядається як процес оволодіння ним стійкими, інтегрованими, системними фаховими знаннями, уміннями застосовувати їх у нових, нестандартних ситуаціях, розвиток особистісних якостей, властивостей та загальної етично-професійної культури, що забезпечить особистості здатність до продуктивної професійної діяльності.

У зв'язку з дослідженням в нашій роботі процесу формування професійних компетентностей майбутніх агентів з організації туризму у процесі їхньої фахової підготовки, звернемось до нормативної моделі

кваліфікованого робітника. Такий робітник виступає як кінцевий результат діяльності професійно-технічної освіти та відповідає вимогам практики, має потенціал, що забезпечує випускнику навчального закладу успішне виконання професійних функцій у майбутньому. Потрібна для цього модель має відповідати не тільки європейським чи вітчизняним стандартам, але й забезпечувати специфічні галузеві вимоги до професійності та особистісних якостей випускника.

Розглядаючи моделі майбутнього фахівця в сфері туризму в хронологічному порядку, бачив, як з плином часу та соціально-економічними змінами в суспільстві змінювались вимоги до особистості фахівця.

В. Анісімов та Н. Пантіна, розробляючи власну модель фахівця, підкреслюють, що в системі будь-якої професійної освіти «співіснують і перетинаються три логіки: 1) професійної діяльності – членування діяльності у відповідності до складності й послідовності функцій, що виконуються на типових робочих місцях; 2) систематизації знань у відповідності до традицій, що склались, і принципами розвитку наукових знань, які обслуговують певну сферу професійної діяльності; 3) психолого-педагогічних уявлень стосовно процесів навчання та виховання, засвоєння знань, розумового та морального розвитку людини» [1, с. 103].

Узагальнивши існуючі підходи до створення моделі підготовки конкретної сфери діяльності та створення власне баченої технології підготовки такого фахівця ми розробили власну модель підготовки агента з організації туризму, відображеного на рисунку 1.

При розробці моделі формування професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму, ми враховували той факт, що ця модель повинна становити собою комплексну систему взаємопов'язаних структурних елементів, що при створенні організаційно-педагогічних умов забезпечують досягнення головної мети, а саме: формування професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму.

Під моделлю формування професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у нашому дослідженні виступає опис та теоретичне обґрунтування структурних і функціональних компонентів зазначеного процесу.

На нашу думку, метою моделювання процесу формування професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму - є розробка такої моделі, яка буде враховувати існуючу систему підготовки фахівців у сфері туризму та дозволить підвищити ефективність цього процесу. Метою процесу формування професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму є підвищення рівня їхньої професійної компетентності.

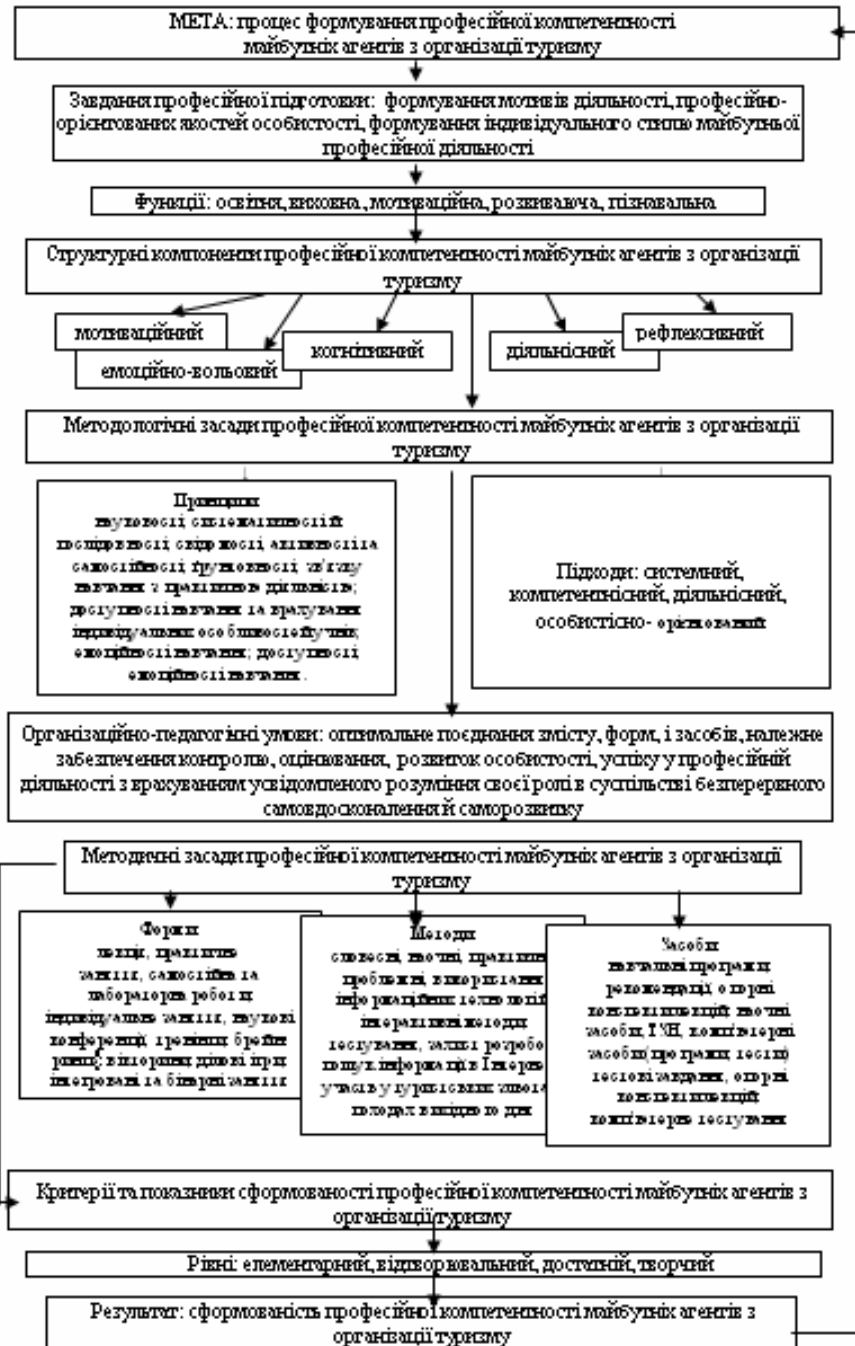

Рис. 1. Модель підготовки агента з організації туризму

Пропонована модель передбачає реалізацію основних функцій професійного навчання: освітньої, виховної, мотиваційної, розвиваючої, пізнавальної.

Модель формування професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму розроблялась як сукупність певних компонентів. Під основними складовими загальної структури змісту агентів з організації туризму мають на увазі такі її компоненти, що розвиваються в часі й пронизують усі послідовні етапи освіти.

Розроблена модель професійної компетентності, на наш погляд, містить мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, ціннісно-рефлексивний, емоційно-вольовий компоненти. Виділені компоненти існують не ізольовано один від одного, вони тісно взаємопов'язані між собою.

Методологічні засади вихідні, ключові фундаментальні педагогічні положення – теорії, концепції, гіпотези - які мають загальнонауковий смисл побудови процесу вдосконалення професійної компетентності та забезпечують його спрямованість на розвиток професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму. Нами визначено системний, діяльнісний, особистісно-розвивальний, компетентнісний методологічні підходи.

Поєднання цих методологічних підходів забезпечує адекватне вирішення завдань системного розвитку професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму. Основними принципами розвитку професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму є: гуманізація; системність; неперервність; науковість; урахування особливостей конкретного вищого військового навчального закладу; єдність теорії і практики; створення сприятливих умов для підвищення рівня професійної компетентності [3, с. 6–7].

До основних принципів формування професійної компетентності майбутніх фахівців з туризму ми відносимо принципи: науковості; систематичності й послідовності; свідомості, активності та самостійності; ґрунтовності; зв'язку навчання з практичною діяльністю; доступності навчання та врахування індивідуальних особливостей учнів; емоційності навчання; доступності; емоційності навчання.

На основі теоретичного аналізу праць учених-педагогів, під організаційно-педагогічними умовами в нашому дослідженні ми розуміємо сукупність об'єктивних можливостей, форм, методів, засобів, які впливають на професійну підготовку і створюють середовище, в якому відбувається формування професійної компетентності.

Модель формування професійної компетентності містить операціональну складову, до якої входять методи, засоби та форми професійної підготовки майбутніх агентів з організації туризму, що

забезпечують реалізацію процесу формування професійної компетентності фахівця.

Форми організації процесу формування професійної компетентності розкривають через способи взаємодії педагога і учня під час розв'язання дидактичних завдань. Вони виявляються за допомогою різних шляхів керування діяльністю, спілкуванням, відносинами. У них реалізується зміст освіти, освітні технології, стилі, методи й засоби навчання.

Реалізація вищезазначеної моделі формування професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму контексті ефективної професійної діяльності в реальних умовах праці потребує застосування відповідних методів навчання, а саме: словесні, наочні, практичні, проблемні, використання інформаційних технологій, інтерактивні методи, тестування, захист розробок, пошук інформації в Інтернеті, участь у туристських зльотах, походах вихідного дня та інші.

Різноманітність методів породжує в учнів зацікавленість до навчально-пізнавальної діяльності, що дуже важливо для формування мотивованого ставлення до навчальних занять.

Під методами формування професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму розуміють способи сумісної діяльності викладача і учня, за допомогою яких здійснюється навчальний процес, завдяки якому учень опановує відповідні професійні уміння і навички, набуваючи основи професійної майстерності та професійної компетентності.

Ефективність використання методів навчання значною мірою обумовлене наявністю матеріально-технічних засобів з їх специфічними дидактичними функціями. Засоби навчання застосовуються в навчальному процесі з метою підвищення його ефективності.

Дидактичні засоби, як і методи, форми, є частиною педагогічної системи. Вони виконують такі основні функції: інформаційну, засвоєння нового матеріалу, контрольну. Вибір засобів навчання залежить від дидактичної концепції, мети, змісту, методів і умов навчального процесу.

При використанні засобів навчання слід враховувати пізнавальні закономірності навчальної діяльності учнів. Важливо забезпечити органічне поєднання форм, засобів, відповідність між змістом і навчально-виховним завданням уроку, застосування різних методичних прийомів, спрямованих на розвиток пізнавальних можливостей учнів.

Реалізація моделі передбачає наявність конкретних результатів у формуванні професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму перехід на більш високий рівень професійної компетентності майбутніх фахівців.

Успішність навчальної діяльності, сформованість професійної мотивації, рівень та інтелект здібностей, етично-професійної культури,

рівень розвитку професійно-важливих якостей агента з туризму, рівень вияву креативності у виконанні навчально-професійних завдань, - визначають критерії сформованості професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму.

За допомогою зазначених критеріїв визначаються рівні сформованості професійної компетентності у майбутніх агентів з організації туризму. Рівнями сформованості професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму ми обрали: елементарний, відтворювальний, достатній, творчий.

Результатом є сформованість професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму.

Висновок. Таким чином, нами розроблена модель формування професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму, яка становить собою комплексну систему взаємопов'язаних елементів. Протягом визначених етапів дослідження здійснюється формування професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму, шляхом особистісно-орієнтованого та професійно-орієнтованого навчання, спрямованих на досягнення мети, яка полягає у формуванні професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму.

Актуальними напрямками подальшої розробки окресленої проблеми є впровадження моделі формування професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму.

Модель формування професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму є відкритою, постійно розвивається та за необхідності може бути доповнена новими компонентами.

Список використаної літератури

- 1. Анисимов В. Е.** Методологические вопросы разработки модели специалиста / В. Е. Анисимов, Н. С. Пантина. – М. : Сов. педагогика. – 1977. – № 5. – С. 103.
- 2. Кремень В. Г.** Нові вимоги до якісної освіти / В. Г. Кремень // Освіта України. – 2006. – № 45 – 46. – С. 6 – 7.
- 3. Моисеев Н. Н.** Алгоритмы развития / Н. Н. Моисеев. – М. : Наука, 1987. – 303 с. (Серия „Академические чтения“).
- 4. Немов Р. С.** Психология : учеб. пособие / Р. С. Немов. – М. : Просвещение, 1990. – 301 с.
- 5. Словник** іншомовних слів. – М. : Просвещение, 1987. – С. 241.
- 6. Педагогіка** туризму : навч. посібник / за ред. проф. В. К. Федорченка. – К. : Видав. дім „Слово”, 2004. – 296 с.
- 7. Фоменко Н. А.** Педагогіка вищої школи: методологія, стандартизація туристської освіти. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н. А. Фоменко. – К. : Видав. дім „Слово”, 2005. – 216 с.

Любарець В. В. Модель формування професійних компетентностей майбутніх агентів з організації туризму

У статті розроблена і проаналізована модель формування професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму. Визначена правильність вибору структури формування професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму, яка залежить від дотримання певних методологічних засад. У публікації визначено організаційно-педагогічні умови професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму для досягнення високих результатів у професійній діяльності.

Ключові слова: агент з організації туризму, модель, формування, професійна компетентність.

Любарець В. В. Модель формирования профессиональной компетентности будущих агентов по организации туризма

В публикации создана и проанализированная модель формирования профессиональной компетентности будущих агентов по организации туризма. Определена правильность выбора структуры формирования профессиональной компетентности будущих агентов по организации туризма, которая зависит от конкретных методологических засад. В публикации определено организационно-педагогические условия профессиональной компетентности будущих агентов по организации туризма для достижения высоких результатов у профессиональной деятельности.

Ключевые слова: агент по организации туризма, модель, формирование, профессиональная компетентность.

Lubarets V. V. Model and principles of formed professional competence of travel agents.

In the article model and principles of formed professional competence of future travel agents are carried out and analysed. Defined correctness of the choice of the structure of formation of professional competence of future travel agents depends on the abundance of the definite methodological principles. In the article the peculiarities and the main indicators of formed professional competence of future travel agents for achieving high results in professional sphere were discovered.

Keywords: travel agent, model, formation, professional competence.

Стаття надійшла до редакції 18.05.2012 р.

Прийнято до друку 25.05.2012 р.